

CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL

Adroddiad i'r: Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol

Dyddiad y cyfarfod: 16 Mai 2024

Teitl: Adroddiad Perfformiad ar Ddiwygio Lles

Pwrpas yr adroddiad: Darparu datganiad sefyllfa mewn perthynas ag agweddau amrywiol ar Ddiwygio Lles

Rheswm fod Craffu ar Reswm wedi gofyn am y wybodaeth: Er gwybodaeth.

Portffolio'r Cabinet a'r Aelod Cabinet: Aelod Cabinet dros Gyllid a Chaffael - y Cynghorydd Gareth Davies

Cefndir

Cyflwynwyd Bil Diwygio Lles 2010-12 i'r Senedd ar 16 Chwefror 2011 gyda'r nod o greu cymhellion i gael mwy o bobl i mewn gwaith trwy sicrhau bod 'gwaith bob amser yn talu', 'amddiffyn aelodau bregus o gymdeithas' a 'sicrhau tegwch i'r rhai sy'n hawlio budd-dal ac i'r trethdalwr'. Cafodd y Bil Gydsyniad Brenhinol ar 8 Mawrth 2012. Prif amcan y newidiadau oedd lleihau'r cost y budd-daliadau cenedlaethol drwy wneud gwaith yn opsiwn mwy deniadol i bobl o oedran gweithio.

Mae rhai o'r diwygiadau allweddol a gyflwynwyd gan Ddeddf Diwygio Lles 2012 yn cynnwys:

- Cyflwyno **Credyd Cynhwysol (CC)**.
- meini prawf maint newydd (**Cymhorthdal Ystafell Sbâr**) yn y sector rhentu cymdeithasol ar gyfer y rhai sydd yn meddiannu eiddo.
- Cap **budd-daliadau** sy'n cyfyngu ar gyfanswm yr incwm o fudd-daliadau penodol y gall aelwyd eu derbyn.
- Diddymu Budd-dal y Dreth Gyngor gyda chyfrifoldeb am drefnu **Cymorth / Gostyngiadau Treth y Cyngor (CGTC)** ar gyfer y rhai sydd ar incwm isel yn trosglwyddo o'r Adran Gwaith a Phensiynau (AGP) i awdurdodau lleol yn Lloegr ac i'r Llywodraethau datganoledig yng Nghymru a'r Alban.

Y Sefyllfa bresennol o ran staffio a llwyth gwaith achosion

Ein cyflenwad staffio Budd-daliadau presennol yw 8 aelod o staff llawn amser (gyda swydd wag yn ogystal).

Ar 31 Mawrth 2024 roedd llwyth gwaith achos Budd-dal Tai (BT) a Gostyngiadau Treth y Cyngor (CGTC/GTG) fel a ganlyn:

Lliw	Disgrifiad	Gwerth
	Nifer achosion BT/GTC ar y cyd	2153
	Nifer achosion BT yn unig	182
	Nifer achosion GTC yn unig	3019

Credyd Cynhwysol (CC)

Bwriad Credyd Cynhwysol (CC) yw cefnogi pobl sydd ar incwm isel neu yn ddi-waith, a gyflwynwyd er mwyn symleiddio'r system fudd-daliadau. Mae'n cyfuno'r chwe budd-daliad etifeddol a restrir isod ac yn eu huno'n un taliad a fydd yn cael ei dalu'n fisol mewn ôl-daliad:

- Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm
- Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar incwm
- Cymhorthdal Incwm
- Credyd Treth Gwaith
- Credyd Treth Plant
- Budd-dal Tai (BT)

Cwblhawyd y cyflwyniad Cenedlaethol o'r 'Gwasanaeth Llawn' CC ym mis Rhagfyr 2018 gyda Cheredigion yn un o'r rhai olaf i'w gyflwyno ar 5 Rhagfyr 2018.

O'r dyddiad hwn roedd CC yn agored ym mhob rhan o'r wlad ar gyfer **ceisiadau newydd** neu i'r rhai gyda **newid yn eu hamgylchiadau** (trosglwyddo naturiol).

Ers 5 Rhagfyr 2018 gall Ceredigion ddim ond derbyn ceisiadau newydd am BT os yw'r ymgeisydd:

- O Oedran Pensiwn y Wladwriaeth (os ydynt yn un o gwpl mae'n rhaid i'r ddau fod oedran Pensiwn y Wladwriaeth).
- Yn byw mewn llety cymorth sy'n darparu gofal, cefnogaeth a goruchwyliaeth.
- Wedi'u osod mewn llety dros dro gan Gyngor Sir Ceredigion.

Ym mis Tachwedd 2023, cadarnhaodd gwefan y Senedd fod 67% o aelwydydd Ceredigion yn derbyn Credyd Cynhwysol.

Cyflwyniad llwyth gwaith achosion Credyd Cynhwysol ym mis Tachwedd 2023

Dewiswch etholaeth o'r gwymplen:

Ceredigion

Aelwydydd ar Credyd Cynhwysol neu etifeddol, yn ôl math o gefnogaeth

	Credyd Cynhwysol	Buddion etifeddol	% ar CC
Cyfanswm: pob aelwyd			
Ceredigion	4,282	2,141	67%
Cymru	264,665	101,413	72%
Prydain	5,360,170	1,661,099	76%

Mae'r amserlen cyflwyno CC wedi cael ei gwthio yn ôl dro ar ôl tro. Y cam nesaf yw'r *"Managed Migration (Move to UC)"* sef y broses o symud pob hawliwr budd-dal etifeddol, nad yw eu hamgylchiadau wedi newid, draw i CC. Er bod hyn wedi'i amserlennu i ddechrau yn

2024/25 mae adroddiad y Tŷ'r Cyffredin "*Managed migration: Completing Universal Credit rollout*" yn cadarnhau "*Under the latest plans, managed migration of the final group of legacy claimants will not happen until 2028/29.*"

Dylid nodi, er y bydd hawlwyrr budd-dal etifeddol oedran gweithio yn trosglwyddo i CC maes o law, byddwn yn parhau i ofalu am achosion ar gyfer CGTC.

Cymhorthdal Ystafell Sbâr (Treth Ystafell Wely)

Mae'r gostyngiad cymhorthdal ystafell sbâr (neu 'dreth ystafell wely' fel y'i gelwir yn fwy cyffredin) yn berthnasol os oes gan denant sydd o oedran gweithio sydd yn rhentu gydag awdurdod lleol neu gymdeithas dai cymdeithasol ystafelloedd gwely a ystyrir i fod yn 'sbâr'. Mae un ystafell wely yn fwy na'r lwfans cyfrifedig yn arwain at ostyngiad o 14% ac mae dau neu fwy o ystafelloedd gwely 'sbâr' yn golygu y bydd tenant yn colli 25% o'u BT neu CC.

Ar hyn o bryd mae 196 o aelwydydd **BT** wedi'u heffeithio gan y newid Diwygio Lles hwn, gan arwain at golli BT wythnosol cyfun sydd a chyfanswm o £3,508 (£182,416 y flwyddyn) i aelwydydd Ceredigion.

Ers i Gymhorthdal Ystafell Sbâr gael ei gyflwyno ym mis Ebrill 2013, mae'r Cyngor wedi cefnogi'r tenantiaid tai cymdeithasol mwyaf anghenus yr effeithiwyd arnynt gan y gostyngiad hwn yn eu dyfarniad BT. Yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf (1 Ebrill 23 i 31 Mawrth 24), dyfarnwyd cyfanswm o £62,569 mewn Taliadau Tai Dewisol i dalu am y golled a achoswyd gan y gostyngiadau cymhorthdal ystafell sbâr.

Y prif reswm dros barhau i gefnogi'r math hwn o ostyngiad yw'r prinder eiddo llai o faint addas sydd i'w cael.

Y Cap Budd-daliadau

Cyflwynwyd y Cap Budd-daliadau yng Ngheredigion ym mis Tachwedd 2013 ac mae'n cyfyngu ar swm y BT y gall hawllydd oedran gweithio ei dderbyn os yw cyfanswm y budd-dal lles penodol sy'n daladwy yn fwy na throthwy penodol. Diben y cap yw annog pobl i geisio gwaith a sicrhau nad yw'r rhai sydd yn ddi-waith yn derbyn mwy o fudd-daliadau na aelwyd sy'n gweithio yn gyffredinol. Ar hyn o bryd mae cyfanswm yr incwm budd-dal 'di-waith' blynyddol y gall aelwyd 'oedran gweithio' ei dderbyn iddo wedi'i osod ar:

- £22,020 i gyplau a rhieni sengl (£1,835 y mis/£423.46 yr wythnos)
- £14,753 ar gyfer hawllydd sengl (£1,229.42 y mis/£283.71 yr wythnos)

(Ar gyfer cartrefi o fewn Llundain Fwyaf, mae'r cap yn £25,323 ar gyfer cyplau/rhieni sengl a £16,967 ar gyfer hawllydd sengl).

Ar hyn o bryd mae 4 hawliad **BT** wedi'u heffeithio gan y Cap Budd-daliadau, gan arwain at golli BT wythnosol cyfunol i aelwydydd Ceredigion o £254 (£13,208 y flwyddyn).

Cynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor (CGTC)

Pan ddiddymodd Llywodraeth y Deyrnas Unedig (LIDU) Fudd-dal Treth y Cyngor ar 01 Ebrill 2013, sefydlodd Llywodraeth Cymru (LIC) Gynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor (CGTC) cenedlaethol. Er bod y cyllid o LIDU wedi gostwng 10%, mae Llywodraeth Cymru wedi parhau i fodloni'r diffyg hyd yma a sicrhau bod y rhai sy'n gymwys i gael cymorth yn parhau i gael hyd at y lefel uchaf o hawliau h.y. 100% o atebolrwydd Treth y Cyngor.

Yn flynyddol mae Cyngor Sir Ceredigion yn mabwysiadu cynllun CGTC ac yn ei weinyddu ar ran LIC.

Ar 31 Mawrth 2024, roedd gwariant a llwyth gwaith achosion CGTC yn:

Cyfnod yn diwedd		31 Mawrth 2024
Cyfanswm gwariant CGTC (i 0 pwynt degol)		£6,476,459
Llwyth gwaith achosion		5,163

Mae LIC yn talu'r rhan fwyaf o'r gost taliadau CGTC, ond mae'r gofyniad i Gynghorau dalu cost taliadau sy'n fwy na chyfraniad LIC yn sylweddol.

Trosglwyddwyd cyllid ar gyfer y CGTC i'r Refeniw Cymhorthdal yn y flwyddyn ariannol 2013/14, a oedd yn cyfateb i £4.733m ar gyfer Geredigion. O ran y Setliad Llywodraeth Leol Terfynol 23/24, yr Aseiad Gwariant Safonol i Geredigion ar gyfer costau CGTC oedd £5.197m. Felly, mae tua £1.3m o gostau nad ydynt yn cael eu cydnabod gan Lywodraeth Cymru yn y Setliad Cyllid Llywodraeth Leol.

Mae cyllideb CGTG yn eistedd yng nghyllideb y gwasanaeth Cyllid a Chaffael ac mae'n un sy'n amrywio, a chaiff hyn e gydnabod yn gorfforaethol ym mhroses y gyllideb. Mae hyn yn bennaf oherwydd bod cydberthynas uniongyrchol rhwng un flwyddyn a'r llall â'r costau sy'n gysylltiedig â'r cynllun a lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor a bennir gan Aelodau bob blwyddyn.

Taliadau Tai Dewisol (TTD)

Mae'r Llywodraeth yn darparu cyllideb gyda chyfyngedig arian i bob Awdurdod Lleol bob blwyddyn i helpu'r rhai sydd fwyaf mewn angen. Dim ond i'r rhai sy'n derbyn BT neu CC (elfen tai) a allai fod angen cymorth ariannol pellach gyda'u costau tai y gellir ei ddyfarnu.

Mae'n anochel bod y newidiadau Diwygio Lles ers 2013 wedi arwain at lai o BT a CC (elfen dai) i lawer. Mae'r Tîm Budd-daliadau ers 2013 wedi dyfarnu cyfanswm o £3,297 miliwn i helpu dinasyddion i dalu elfennau o'u costau tai. Mae'r mathau o daliadau a wneir yn amrywio o helpu i sicrhau llety arall a chostau symud cysylltiedig i gynorthwyo gydag ymrwymadau rhent parhaus. Mae atal digartrefedd yn un o nodau allweddol y cynllun a heb gefnogaeth TTD does dim amheuaeth y byddai llawer o bobl Ceredigion wedi bod yn ddigartref yn ystod y cyfnod hwn.

Ein dyraniad TTD gan y Llywodraeth ar gyfer 2023/24 oedd £275,132. Cyfanswm gwariant TTD am y cyfnod hwn oedd £282,288. Dros y 3 blynedd diwethaf mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i gefnogi unrhyw orwariant TTD o'r Gronfa Atal Digartref. Bydd y trefniant hwn hefyd yn parhau ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf.

Y Dyfodol

Byddwn yn parhau i ymgysylltu a gweithio mewn partneriaeth â'r Adran Gwaith a Phensiynau i gefnogi'r "*managed migration (move to UC)*" ar gyfer aelwydydd sy'n derbyn budd-daliadau oedran gwaith.

Yn naturiol, bydd gostyngiad yn ein llwyth achosion BT wrth i achosion BT o symud i CC, fodd bynnag, byddwn yn parhau i fod yn gyfrifol am holl achosion CGTC.

Bydd y Tîm Budd-daliadau yn parhau i fod yn gyfrifol am weinyddu:

- Ceisiadau BT hawlwr oedran pensiwn y wladwriaeth (os yn rhan o gwpl, rhaid fod y ddau oedran Pensiwn y Wladwriaeth)
- Ceisiadau BT y rhai sy'n byw mewn llety â chymorth sy'n darparu gofal, cefnogaeth a goruchwyliaeth.
- Ceisiadau BT y rhai a osodwyd mewn llety dros dro gan Gyngor Sir Ceredigion
- Ceisiadau CGTC
- Cynyddu yn y llwyth gwaith oherwydd newidiadau yn nhaliadau'r CC *
- TTD ar gyfer hawlwr BT a CC
- Ad-hawlio BT a or-dalwyd – 266 anfoneb sy'n gyfanswm o £ 335.9k ar 31 Mawrth 24
- Prydau Ysgol am Ddim (PYaDd) – 1870 o ddisgyblion ym mis Ionawr 2024
- Grant Hanfodion i Ysgolion (GHiY) – 1100 wedi'u rhoi (£145k) ar ddechrau'r flwyddyn ysgol 23/24
- Adolygiadau achosion risg uchel

* Mae CC yn cael ei dalu'n fisol fel ôl-daliad. Os bydd y dyfarniad Credyd Cynhwysol yn cynyddu neu'n gostwng oherwydd newid mewn amgylchiadau, bydd hyn yn arwain at ail-gyfrifo'r hawliad CGTC pan dderbynnir yr hysbysiad o newid gan yr Adran Gwaith a Phensiynau. Mewn achosion lle mae Credyd Cynhwysol unigolyn yn newid oherwydd amrywiaeth cyflogau misol gall y Tîm Budd-daliadau dderbyn hyd at 12 hysbysiad o newid yn ystod y flwyddyn.

Rydym yn rhagweld y bydd y galw ar y gwasanaeth yn parhau wrth i bobl barhau i wynebu caledi ariannol oherwydd costau byw cynyddol.

Ymgynghoriadau Llywodraeth Cymru:

Ar hyn o bryd mae ymgynghoriad technegol ar 2 newid arfaethedig i'r Cynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor sydd ar agor tan 6 Mehefin 2024.

- Cynnig 1: symleiddio'r broses ymgeisio.
- Cynnig 2: lleihau cymhlethdod gweinyddol y cynllun drwy newidiadau i ddiwydiad nad ydynt yn ddibynnol.

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

A oes asesiad effaith integredig wedi'i gwblhau? Os na, nodwch pam, os gwelwch yn dda.

Mae'r adroddiad er gwybodaeth yn unig.

Crynodeb o Aseiad Effaith Integredig:

Hirdymor: AMH
Cydweithio: AMH
Cynnwys: AMH
Atal: AMH
Integreiddio: AMH

Argymhelliad(au): Nodi cynnwys yr adroddiad.

Rhesymau dros y penderfyniad:

Sicrhau bod aelodau'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol yn cael eu diweddarau ar agweddau diweddaraf Diwygio Lles, Credyd Cynhwysol a Budd-dal Tai yng Ngheredigion

Enw Cyswilt: Ann Ireland

Rôl: Rheolwr Corfforaethol Refeniw ac Aseidiadau Ariannol

Dyddiad yr Adroddiad: 18 Ebrill 2024

Acronymau:

CGTC - Cynllun Gostyngiad Treth y Cyngor

TTD - Taliadau Tai Dewisol

AGaPh - Adran Gwaith a Phensiynau

PYaDd - Prydau Ysgol am Ddim

BT - Budd-dal Tai

GHY - Grant Hanfodion Ysgol

CC – Credyd Cynhwysol

LIDU - Llywodraeth y Deyrnas Unedig

LLC- Llywodraeth Cymru